

Hukukî Bilgiler Mecmuası

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

GAD FRANKO MİLÂSLİ

Adres : Galata, Bahtlıyar han Bay Gad Franko yazıhanesi

Telefon : 43009

Bir nüshanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonmanı posta ücretile beraber 250 kuruştur.

Türkiye harici için 300 kuruştur.

İSTANBUL

HANRI ZELLİQ VE MAHDUMU BASIMEVİ

1939

Halbuki borçlar kanunumuzda adı geçen mevzulara dair hükümler kısmen hiç bulunmadığı gibi kısmen de gayet kısa ve ihtiyacı tatmin edemeyecek mahiyettedir. Bunun içindirki Ticaret kanunu dışında kalan bu fasılların borçlar kanununa eklenmesi icab ediyor.

Ticaret kanununun alacağı yeni şekle göre borçlar kanunumuzda, yalnız bu bakımdan, yapılması icab eden değişiklikler ayrı bir lâyihâ halinde takdim edilecektir.

Projedeki taksimler

Yukarıda izah edilen esaslara göre yeni ticaret kanunu iki kitaba ayrıldı. Her kitab bölümlere ve bölümler de lüzum hasıl oldukça (parça) lara taksim edildi.

Birinci kitab, alelumum ticaret evleri hakkındaki hükümlerden bahseder. Yani, ticaret evinin başında gerek hakiki şahıslar gerek hükmi şahıslar bulunsun cümlesi hakkında tatbik edilebilecek hükümleri ihtiva eder.

Bu kitab on iki bölüme ayrıldı :

- 1.— Ticaret evleri
- 2.— Ticaret kütüğü
- 3.— Ticaret firmaları
- 4.— Ticaret muhasebesi
- 5.— Ticaret evlerinin temlikî
- 6.— Yolsuz ticaret ve haksız rekabet
- 7.— Tüccar mümessilleri, vekilleri ve memurları
- 8.— Tüccar acenteleri
- 9.— Ticaret delallığı
- 10.— Komisyonculuk
- 11.— Umumî mağazalar
- 12.— Nakliyecilik

İkinci kitap ticaret şirketlerine ait hükümleri ihtiva edecektir.

Prof. Şevket Bilgişin

MAHKEME İÇTİHATLARI

JURISPRUDENCE

1 Numaralı Kazanç Temyiz Komisyonu

Karar No. 4310 — Tarih 27/3/936

Hulâsa : Kocasının mağazasında çalışan kadın kazanç vergisi ile teklif edilemez.

Bu karar hakkında 45/2/939 tarih ve 4-142 No. lı nüshamızda bir not neşretmiş idik. Bu defa bu yazıya mütedair aldığımız bir mektubu aynen dere ediyoruz:

Çok Muhterem Bay Gad Franko Milaşı'ya

Kazanç temyiz komisyonunun vermiş olduğu bir kararın tahlili hakkındaki, *Hukukî Bilgiler* Mecmuasının Şubat 939 sayısında intişar eden yüksek mütalealarınızı — her yazınız gibi — zevkle okudum.

Tamika muhtaç bulduğunuz bu mesele etrafında alâkadarların fikirlerini celp ediyorsunuz. Ben de bu tevazu ve teşvikinizden istifade ederek düşündüklerimi erz etmeye cesaret eyledim :

Kanaatımca gerek Tedkiki İtiraz ve gerekse Kazanç Temyiz Komisyonu Madam Eleniye ait mesele hakkında karar verirken zuhul etmişlerdir. Malûm olduğu üzere Kazanç Vergisi kanununun 61 inci maddesinin son fıkrasına göre gündelik gayrı safi kazançları üzerinden vergiye tâbi mükelleflerin (verginin ilk taksitini ödemek şartile) yalnız gündelik gayrı safi kazanç miktarına ve sınıf ve derecelerine karşı itiraz edebilirler. Kanunun bu hükmü tahdidî mahiyettedir. Bu itibarla: Mükellefiyetin esasına ve muafiyetine müteallik olduğu anlaşılan Madam Eleniye ait itirazın, Tedkiki İtiraz komisyonunca tetkik edilmesine kanunî imkân bulunmadığından salâhiyetsizlik noktasından red edilseydi daha muvafık olmaz mıydı? Esasen bu noktalara matuf itirazların malmemurlarınca tetkik edilmesi ve neticeye göre verginin idareten terkin veya ibkası cihetine gidilmesi kanunî ahkâm iktizasındandır. Mükellef mahallî malmemurlarının tetkikatına kanaat getirmezse, Maliye Vekâletine ve Vekâletin cevabını da kâfi görmezse Devlet Şurasına müracaat etmekte muhtardır. Eleni hakkındaki dava bu şekilde neticelenmesi icap ederdi.

Temyiz komisyonu kararına gelince kanun, bu gibi mükelleflere yalnız bir derecelik itiraz hakkı vermiş ve maddede (itiraz komisyonlarının bu hususlara dair kararları kat'îdir) denilmek suretile de kabili temyiz olmadığı gösterilmiştir. Bu sarih hükme göre Eleninin temyiz talebi salâhiyetsizlik noktasından kazanç temyiz komisyonunca da red edilmesi icap etmez miydi? Gerçi temyiz komisyonunun verdiği karar, gündelik gayrı safi kazanç miktarına ve sınıf ve derecelere ait itirazlar mevzuu haricinde bulunmakta ise de bu gibi itirazların kabili temyiz olduğuna dair Kazanç kanununda bir hüküm ve sarahat mevcut değildir.

Kazanç vergisi kanununun 20 nci maddesinin (B) fıkrası mucibince gündelik gayrı safi kazançları üzerinden vergiye tabi olan müstahdemler muayyen bir ücret üzerinden değil, kazanç temin eden bir işle istigallerinden dolayı üç derece üzerinden takdiri bir şekilde

vergiye tâbi tutuldukları cihetle ne aldıkları ücretin mikdarı, ne de ücret almamaları nazarı itibare alınamaz. Babasının ve kardaşının yanında çalışan bir kimsenin iştigali de kazanç temin eden bir iş mahiyetinde olduğundan bu vaziyette bulunanlar takdirî ve götürü bir şekilde alınan vergiden azade kalmamaları icap eder. Çünkü aksi bir mütaleanın kabulü halinde büyük muamelât yapan ve işini kardaş ve çocuklarına gördüren bir mükellefin müstahdemlerinin vergiden azade kalmasına imkân verir ki bu hâl, vergi veren diğer müstahdemlerde fena tesir bırakmakla beraber adalet prensibine de muvafık düşmese gerektir.

Verginin yarısı tahsil edilmedikçe itirazın dinlenmemesi hususundaki hükme gelince: Malûm olduğu üzere itiraz, tebligat yapılmakla kazanılan bir haktır. Kanunun 20 nci maddesi mevzuuna giren bu gibi mükelleflere ihbarname tebliği usulü kaldırılmıştır. Bunların vergileri doğrudan doğruya tarh ve tahakkuk ettirilir. Ancak ilk taksiti ödedikleri tarih (ne zaman ödeselerse ödesinler) verginin tebliğ tarihi sayılır. Netekim tahsil mürur zamanı da verginin ilk taksitinin tahsili tarihinden itibaren, itiraz vaki olmazsa 15 günlük müddetin hitamını, şayet bu müddet zarfında itiraz edilmişse itiraz komisyonu kararının mükellefe tebliğini takip eden günden itibaren başlar. Görülüyor ki vazı kanun hazinenin faydasını değil, usule müteallık cihetleri düşünerek bu hükmü koymuştur.

Malî kanunlara dair de yüksek hukukî fikirlerinizin tevalisi şayanı temennidir. En üstün saygılarımın kabulünü dilerim.

Uria Varîdat Memuru

Mehmet Altınay.

Memnuniyetle neşr ettiğimiz bu yazıda müdafaa edilen tezler, bizi ikna edememiştir.

Hadiseyi hatırlatalım: Bir kadın bakkal olan kocasının dükkânına giderek işine yardım etmiştir. Maliye Dairesi kadını gündelik esası üzerinden vergi ile teklif etmiş olduğundan bir taraftan kadına tebliğ edilmiş ve diğer taraftan itirazları Tetkik Komisyonuna müracaat etmiştir. Bu Komisyon verginin yarısını tediye etmeden evvel yapılan itirazın mesmu olmayacağına karar vermiş isede Temyiz Komisyonu bu mütaleayı varid görmemiş ve karının kanunu medinice (M. 151) kocasına muzaharata mecbur olmasına nazaren dükkânına gidip çalışmasından dolayı vergi teklifini doğru bulmamıştır. Vekâlet dahi aynı mütaleada bulunmuştur.

Muhabirimizin tezlerini birer birer gözden geçirelim:

1.— 61 inci maddenin son fıkrası bu nevi mükelleflere ancak matruh verginin mikdarına ve sınıf ve derecelerine karşı itiraz etmek hakkını vermiş olup mükellef olmadığı noktasından esasa yapılacak itirazların Kazanç vergisi kanununa göre değil, ahkâmı Umumiyeğe göre yapılabileceği fikri varid değildir;

çünkü onutmayalım ki, vergi kanunlarını mükellefin lehine tefsir etmek umumî bir prensiptir. 61'inci maddenin tahdidî olduğuna dair hiç bir delil görmüyoruz. Asıl kaide Kazanç vergisi kanununca yapılan tarhiyata karşı o kanunda gösterilen İtiraz ve Temyiz Komisyonlarına müracaat edilmesidir. 61'inci maddenin son fıkrası yalnız verginin miktarına, sınıf ve derecesine itirazlar yapabilmek için verginin nisfının tediyesi icap edeceğini tasrih etmek istemiştir. Fakat bu üç nokta haricinde gündelik vergiye tabi mükelleflerin dermeyer edeceği itirazlar, bu şarta tabi olmaksızın, Tetkiki İtirazat Komisyonunca dinlenir ve hal edilir.

2.— Bu prensiple yürürsek bu gibi mükelleflerin Temyiz Komisyonuna müracaat edemeyecekleri hakkındaki mütalea da iltifata şayan değildir; çünkü mezkûr maddede (İtiraz Komisyonlarının bu hususlara dair kararları kat'idir) hükmü yine miktar, sınıf ve dereceye yapılan itirazlar içindir. Yoksa bu hususların haricindeki noktalardan naşı Temyiz Komisyonuna müracaat edilemeyeceğini düşünmek Adaleti Teklifiye prensibine uymaz.

3.— Mütəhassis ve münevver muhabirim Bay M. Altınay daha aşağıda, yukarda bahs ettiğimiz düşüncelerinin mesnedini anlatıyor; gündelik gayri safi Kazanç vergilerinde ihbarname gönderilmez; halbuki itiraz hakkı ihbarnamenin tebliğinden başlar (m. 61-4'inci fıkra.)

Bu mütalea da yerinde değildir. İhbarname mutlaka gündelik şeklinden başka hallarda tanzim ve mükellefe tebliğ edilen yazılı varaka şeklinde olması şart değildir; yapılan cetveller münderecatına her ne suretle vakuf peyda eden ve yahut tarh edilen verginin miktarı bildirilerek nisfının tediyesi için davet olunan her kimsə ihbar edilmiş sayılmak lazımdır. Ve esas hakkındaki diğer itirazları için, verginin nisfını tediye etmeden Komisyonuna müracaata salâhiyettar olmalıdır.

4.— Gündelik gayri safi Kazanç vergisinde mükellefin ne aldıkları ücretin miktarı, nede ücret almamaları nazarı itibara alınamayıp Kazanç temin eden bir işle iştigalları göz önünde tutulduğu fikri de kanunun serahatına uymuyor; çünkü 20'inci maddenin sonunda «bu gibi mükelleflerin, gündelik gayri safi kazançları üzerinden vergiye tabi» oldukları söylenmektedir. Kaldı ki bizim kanunumuz «KAZANÇ» vergisi kanunudur. Kazanç olmayan ve kazanç olduğu ispat edilemeyen yerden vergi alınmaması iktiza eder.

5.— Maliyecî zihniyeti ile düşünmemek şartı ile şu suali irad edebilirim : Bütün mükellefler Tetkik ve Temyiz komisyonlarına müracaat edebilirler iken gündelikçiler neden bu hakden mahrum olmalı ? Bunda bir hikmet tasavvur edilemez. O halde kanunda mevcudiyeti tasdik edilen vuzuhsuzlukları mükellef lehine tefsir etmek hikmeti teklifiyeydi ? muvafık düşer.

6.— Gerek gündeliklerden gerekse takas tarhiyata maruz kalanlardan heman verginin nisfının talep edilmesinin ispatı olduğu fikrinde sabitim. Bu tarzı muamele mevzuata muvafık isede bu hükümlerin tadili elzemdir. Bu hususdaki acizane mutalealarını Ulus gazetesinde neşr edup mecmuamıza nakl ettiğim (15-3-938 ve 5-104 n.lı nushası) makede tafsilen arz ettim.

7.— Vergi kanunlarını layiki ile tetkik ettiği anlaşılan ve selis üslubu sayesinde yazıları lezzetle okunan bay M. Altınaye bu mekalesinden naşı teşekkür etmekle beraber kendisinden gerek bu bahs gerekse diğer vergi bahslarına dair yazılarını bekleriz.

G. F. M.